

Asia: VN/12900/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan näkemykset sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Suomen sosiaaioikeudellinen seura ry nojaa toiminnassaan perustuslakiin, ihmisoikeussopimukseen ja sosiaaioikeuteen. Se tarkoittaa ihmisten elämisen ehtojen tai palvelujen laadun seuraamista tai tarvittavien palvelujen ohjautumista ihmistä auttavalla tavalla. Otamme myös aktiivisesti kantaa annettuihin lakiehdotuksiin. Nykyiset hallituksen esitykset ovat valitettavasti useimmiten olleet kansalaisten perustarpeita vähentäviä.

Niinpä nyt käsiteltävänä oleva muutos tarkoittaa sosiaalityöntekijän sijaiskelpoisuuden laajentamista uusiin ryhmiin. Tätä seuramme ei kannata, koska se merkitsee tehtävään tarvittavan henkilön osaamisen vähenemistä ja koulutustason laskua. Toiminta tapahtuisi ammattihenkilön ohjauksessa, jolloin tämä olisi sidottuna ohjaamistehtävään ja aika omassa tehtävässä vähenisi.

Lausunnonantajan näkemykset voimaantulosta

Emme kannata lainkaan voimaantuloa, nykyinen sijaiskelpoisuus on riittävä etenkin kun Valviran rekistereissä on yli tarpeen olevia rekisteröityjä sosiaalityöntekijöitä. Kuntien ja hyvinvointialueiden tulee kehittää uusia ja erilaisia keinoja vakanssien hoitamiseksi/vakanssien täyttämiseksi ja työn pitovoiman pitämiseksi. Kyseeseen tulevat mm. työolot, palkkaus sekä asiakasmäärät sekä lain määrittelemän päätösvallan säilyttäminen päätöksissä.

Onko lakiehdotuksen olennaisia vaikutuksia arvioitu riittävästi? Mitä muita olennaisia vaikutuksia lakiehdotuksella voidaan arvioida olevan?

Kesken soteammattihenkilölain uudistamisen käsittelyä on irrotettu tämä yksittäinen kohta säästösyistä erityisesti lastensuojelussa ilmoitettujen henkilöstöpuutteiden vuoksi puuttamalla sijaiskelpoisuuteen laajentamalla joukkoa tehtävään kelpoisiksi. Tämä näyttäytyy lyhytnäköisenä paniikkiratkaisuna vaikuttaen heikennyksenä sosiaalityöhön.

Ammattihenkilölain uudistuskokonaisuus on on hallituksen ohjelmassa vuodelle 2025. Nyt 12& irrrottaminen erikseen käsiteltäväksi viittaa lähtökohtaisesti puhtaaseen säästötoiveeseen. Se tarkoittaa sijaiskelpoisuuden ehtojen madaltamista tilanteissa, joissa puututaan ihmisen perustuslain 7, 19 ja 22 pykälien ja hyväksytyjen ihmisoikeussopimuksiin antamaan turvaan, huolenpitoon ja palveluihin. Muiden työntekijäryhmien sijaisten kelpoisuuksiin ei ole puututtu, vaikka työntekijäpula niitäkin koettelee. Oleellista Valviran ilmoittamaa rekisterissä olevaa yli tarpeen käytettävää työvoimaa ei ole otettu huomioon vaikutusarvioissa. On korostettu ja haettu oikeutusta sijaiskelpoisuuden alentamiseen korostamalla riittävää osaamista, ei tulevan yliopistotutkinnon merkitystä. Lisäksi osa hyväksyttävistä ehdotetuista opintoalueista ei koskaan tuota sosiaalityöntekijän kelpoisuutta. Välttämätön sosiaaioikeudellinen tieto (10ov) ei edes sisälly moniin opintoihin.

Ehdotus vie varoja eli ei ole kannatettava. Sijaiskelpoisuuden laajentaminen ei tuo säästöjä, pikemminkin se lisää menoja. Erityisesti oikeudellisen osaamisen heikentyminen aiheuttaa asiakkaiden turvattomuuden lisääntymistä. On myös huomioitava, että kelpoisuuden alentaminen ei koske vain lastensuojelua, vaan koko sosiaalityön kenttää. Hallitus on jo monen lakiehdotuksen ja voimaan tulleiden lakiehdotusten kautta heikentänyt kansalaisten elämää eikä tämäkään ehdotus poikkea siitä.

Muita yleisiä huomioita lakiehdotuksesta?

Pykälän 12 muutosehdotus näyttää lähteneen lastensuojelun sosiaalityön täyttämättömien vakanssien lisääntymisestä ja samanaikaisesta hallituksen esittämästä 2 miljardin euron säästövaateesta, kun alla ovat jo hyvinvointialueille siirtyneet alimitoitettut budjetit, joille ei ole annettu lisärahoitusta. Samaan aikaan on myös työssä olevien työtaakka kasvanut, kun asiakasmäärät ovat lisääntyneet koko sosiaalihuollon kentällä yli lain määrittelemien normien.

Hyvinvointialueille ja kunnille on edullista sijaispätevien määrän lisääminen. Kun tehtävä tulee hoidetuksi edes jollakin tavalla ja palkkauskin on alempi pätevään verrattuna, voidaan tehdä lyhytnäköisiä päätöksiä ajattelematta asiakkaan oikeuksia ja turvattomuuden lisääntymistä. Mielestämme hyvinvointialue voi alkaa toimia vuoden kerrallaan, jolloin yritykset vakanssien täyttämiseksi sivuutetaan. Nyt ollaan jo puututtu sosiaalityöntekijän oikeuteen viranhaltijana päättää annettavista päätöksistä. Sosiaalityöntekijä joutuu alistamaan päätöksensä perustetuille työryhmille ja allekirjoittamaan sen, vaikka olisi asiasta eri mieltä. Tämä lienee sellainen moraalinen ja eettinen vaatimus, joka ajaa työntekijöitä pois alalta. Mainittakoon myös, että lastensuojelun tarpeesta nousut muutosehdotus koskee siis kaikkia työntekijöitä vaikuttaen halukkuuteen tehdä tätä tärkeää työtä. Käsitksemme mukaan vammaispalvelussa asiakasmäärät saattavat olla useampia satoja. Lisäksi 1.1.2025 tulee voimaan vammaispalvelulain uudistus, jonka sisäänajo koulutuksineen vie voimavaroja.

Suomen sosiaaioikeudellinen seura ry ei kannata sijaiskelpoisten määrän lisäämistä alentamalla siihen tarvittavaa koulutusta ja osaamista. Pitäydymme nykyisessä lainsäädännössä. Mielestämme on lyhytnäköistä ja anteeksiantamatontakin edistää toimintaa, jolla heikennetään asiakkaan oikeuksia. Sijaiskelpoisuus tehtäviin tulee liittää ammattihenkilöstön kelpoisuuksien kokonaisuudistuksen käsittelyyn ja tehdä siitä määräaikainen, jos se hyväksytään

Mattila Yrjö
Suomen sosiaaioikeudellinen seura ry